

Rörelsernas museum, årsredovisning 2020

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Bakgrund och uppdrag
3. Om Rörelsernas museum
 - 3.1 Vision
 - 3.2 Organisation
 - 3.3 Arbetsrummet i centrala Malmö
 - 3.4 Outreach – grundläggande metod i Rörelsernas museum verksamhet
4. Verksamhet Rörelsernas museum 2020
 - 4.1 Rapport om förslag till permanent verksamhet
 - 4.2 Muntlig historia - grunden i museet
 - 4.2.1 Bakgrund - Muntlig historia - ett forskningsfält
 - 4.2.2 Kursen Att planera, genomföra och skapa kunskap med muntlig historia
 - 4.2.3 Etiska riktlinjer
 - 4.2.4 Deltagande i Malmö Life Stories och stöd till Malmös samlade röster
 - 4.3 Konferenser
 - 4.3.1 Safe Havens Global Stream 2020
 - 4.3.2 Onlineforum: Våld mot kvinnor, femicide, feminicide och transcide i Sverige, från dåtid till Covid-19
5. Programverksamhet
 - 5.1 Rapid Response
 - 5.1.1 Om konceptet
 - 5.2 Freedom Talks
 - 5.3 Social rättvisa och konst
 - 5.3.1 Samarbete med Fritidsgårdarna
 - 5.3.2 Samarbete med Afrosvenskarnas Forum för Rättvisa
6. Slutord 2020

7. Ekonomisk redovisning och ställning

1. Inledning

Denna rapport avser årsredovisning för Rörelsernas museum 2020, försöksverksamheten i underlaget Rörelsernas museum, i enlighet med villkoren för statens bidrag till Rörelsernas museum och redovisas till Kulturdepartementet senast 30 mars 2021.

Under 2020 engagerade verksamheten lokala, regionala, nationella och internationella aktörer. Rörelsernas museum sökte samarbete med organisationer och akademi i en samskapande process för att fortsatt skapa förutsättningar för en permanent verksamhet. En rad olika aktörer ville samarbeta med museet eftersom det erbjöd en plattform som fyllde ett behov för att stärka och bredda frågor om demokrati och migration – där forskningen kunde möta den personliga erfarenheten. Processen bakom Rörelsernas museum drevs av idén om ett starkt demokratiskt civilsamhälle där inkludering, deltagande och agens var naturliga inslag i arbetet med museet utveckling. På så vis genomfördes den testverksamhet som Rörelsernas museum hade beviljats medel till, i en fortsatt utredningsprocess. Enligt tidsplanen skulle Rörelsernas museum ca 2024–2025 vara förberett för att växla upp till att bli ett fullskaligt museum med permanent verksamhet.

Genomgående för året var ett positivt gensvar på programutvecklingen från museets olika intressenter bland civilsamhällets organisationer, akademien, institut, institutioner och civilsamhälle. Lokalen blev just det flexibla rum som önskats i dialogmöten, och kunde omfatta allt från möten, seminarier, konferenser, filmvisningar, debatter, musikframträdanden och utställningar. Enligt Rörelsernas museums utarbetade metod samskapades dessa småskaliga projekt med en bredd av olika aktörer för att förbereda en fortsatt inkluderande museiverksamhet i en senare permanent verksamhet.

Under det första kvartalet drabbades världen av Covid-19 pandemin och detta påverkade omedelbart museets verksamhet. Från att vara en öppen och tillgänglig plats gick museet in i en omställningsfas där all verksamhet blev digitalt baserad. Under en period tillät riktlinjerna en begränsad publik med säkerhetsåtgärder, tills det kom ytterligare nya rekommendationer som begränsade antalet besökare till åtta personer. Därefter ställdes all programverksamhet om till att bli digital men behöll sin regelbundenhet och omfattning.

Museet genomförde program inom ämnen som handlade om yttrandefrihet, pressfrihet, demokrati, antirasism, våld mot kvinnor, civilsamhällets mobilisering kring rådande pandemi, om stadsrummets offentliga konst och etik för muntlig historia. Museet genomförde även en första fönsterutställning om medskapande och muntlig historia som besökarna kunde ta del av i en säker utomhusmiljö. Museet var värd både för den årliga globala konferensen om konstnärlig frihet: Safe Havens, och för en nationell konferens om feminicide och transcide i samarbete med forskare, civilsamhällets organisationer och fria kulturutövare. Löpande genomfördes konstworkshops riktade till barn och unga: Social rättvisa och konst. Museet samarbetade även med fritidsgårdar i Malmö i ett fotokonstprojekt som avslutades med en vernissage av ungas verk på museet.

Detta blir museets sista slutrapport och det är viktigt att förmedla att det genomgående har funnits ett omedelbart och positivt gensvar, på grund av att Rörelsernas museum från första dagen av förstudiearbetet och i den fortsatta processen har präglats av transparens och öppenhet; det fanns alltså redan en självklar känsla av tillhörighet och ett upparbetat förtroende. Trots pandemin lyckades programverksamheten genomföras under digitala former fram till slutet av 2020.

2. Bakgrund och uppdrag

Malmö kommunstyrelse framförde hösten 2015 en idé till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke och kulturdepartementet om att etablera ett demokrati- och migrationsmuseum med nationellt uppdrag, i Malmö. Därpå initierades en internationell museikonferens, arrangerad av Malmö universitet (dåvarande Malmö högskola). Malmö Stad fick sedan ett regeringsuppdrag att genomföra en förstudie för att undersöka förutsättningarna för ett sådant museum, genom en särskilt sammansatt grupp med placering inom kulturförvaltningen. Rapporten *Rörelsernas museum; en förstudie om ett nationellt demokrati- och migrationsmuseum i Malmö* (2017) presenterades för dåvarande kulturministern våren 2017 och regeringen avsatte medel i kulturbudgeten 2018 för en initial testverksamhet samtidigt med fortsatt utredning. Personal rekryterades till testverksamheten, som snabbt kom igång och utvecklades i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och akademien. Rörelsernas museum redovisade sin verksamhet till kulturdepartementet årligen enligt statligt regleringsbrev. Processen följdes av Malmö kommunstyrelse.

3. Om Rörelsernas museum

En uppdragsbeskrivning för Rörelsernas museum arbetades fram under den första utredningsperioden och den angav riktningen för hur museet skulle arbeta och förhålla sig till sin omvärld under uppbyggnaden:

Rörelsernas museum har i uppgift att, i nära samverkan med civilsamhället, skapa en bredare förståelse för migration och demokrati, genom att utforska samarbetsformer och skapa rum för berättelser, konstnärliga uttryck och kunskapsproduktion. Rörelsernas museum fullföljer sitt uppdrag genom att vara öppet för den bredd och det djup av röster, perspektiv och kunskap som samhället rymmer samt skapar möjlighet för en aktiv delaktighet i museets verksamhet såsom: insamling, dokumentation, forskning samt utställnings- och programverksamhet.

Ett av förstudiens resultat visade att museer med lokal förankring ofta lyckas bäst med samverkan och inkludering. Rörelsernas museum förväntades växa varsamt fram med det lokala som spegel för det nationella och internationella och i sin praktik behålla närheten till civilsamhället, dess organisationer och rörelser för att fånga in en holistisk och komplex bild av Malmö och Sverige i världen, såväl som den omgivande världens påverkan på skeenden i Malmö och övriga Sverige. De historiska skeenden som leder fram till samtidens diskussioner om dessa stora frågor vinner på att belysas genom den komplexitet som ryms inom vedertagen forskning, samtal och erfarenhetsutbyte.

3.1 Vision

Följande vision togs fram vid starten av verksamheten:

Rörelsernas museum stärker och breddar förståelsen av demokrati, migration, mänskliga rättigheter och människors inflytande i samhället, genom att verka för allas rätt till sin egen historia. Museet ska kontinuerligt sträva efter att skapa ett rum där alla får höras, synas och inkluderas på lika villkor samt aktivt söka upp dolda och glömda berättelser för att bredda offentliga berättelser om demokrati och migration och vår gemensamma historieskrivning.

3.2 Organisation

Rörelsernas museum utvecklades av en liten och flexibel personalgrupp. De arbetade utifrån en metodologisk ansats med en löpande programverksamhet som var en del av den strategiska utvecklingen till ett fullskaligt museum, som enligt tidsplanen skulle sjösättas ca 2024–2025. Gruppen bestod av personer med bred kompetens inom museiverksamhet, akademi, civila rörelser, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet, verksamhetsutveckling och kommunikation. Under 2020 utökades personalgruppen med en disputerad projektledare med ansvar för muntlig historia som arbetade 50 procent på museet och 50 procent på Malmö universitet. Rörelsernas museum hade en projektledare med ansvar för strategiskt partnerskap, programproducent, projektledare för den utåtriktade verksamheten, kommunikatör och en projektledare med ansvar för särskilda projekt. Verksamheten leddes av två enhetschefer med ansvar för strategisk utveckling, budget, programverksamhet, lokal och personal, under våren tillsattes också en verksamhetsledare. Sammantaget bidrog Malmö stad till motsvarande 2,5 tjänster.

3.3 Arbetsrummet i centrala Malmö

För att i en demokratisk process bygga upp en verksamhet som Rörelsernas museum krävdes en lokal med låga trösklar som var centralt placerad, vars interiör och exteriör signalerade och säkerställde tillgänglighet; en plats som kunde tilltala och välkomna många. Redan under förstudien signalerade olika intressenter vid de nationellt genomförda dialogmötena att ett museum om demokrati och migration utifrån civilsamhällets perspektiv måste garantera alla människors rätt till både rum och innehåll. Frågor kring demokrati, migration och mänskliga rättigheter kan upplevas mycket personliga och kunskapsproduktionen behöver därför en trygg inramning, starkt förankrad i vetenskap och erfarenhet. Lokalen, som låg längs med en livlig gata vid Möllevången i centrala Malmö kvalitetssäkrades genom bland annat konsultföretaget Begripsam (med fokus på funktionsvariation) och rummet utformades tillsammans med en barnkulturdesigner.

En viktig funktion i den 600 kvm stora lokalen var det centralt placerade köket som på ett avslappnat sätt bjöd in till viktiga och förtroendeingivande samtal, möten och kunskapsutbyten. I förstudien påpekade deltagare vid olika dialogmöten att ett kök med ett middagsbord underlättar känsliga samtal över en måltid eller kaffekopp. Köket blev också en naturlig mötesplats som ofta gav inspiration till de många program som sedan genomfördes under 2020. Arbetsrummet fungerade som en flexibel plats för konferenser, seminarier, musik-, dans- och litteraturscen, utställningsrum och som tv-studio under pandemin. Rörelsernas museum lyckades skapa det föränderliga och tillgängliga rum som många önskat och lokalen utrustades med den teknik som krävdes för museets samskapande tillsammans med en bredd av intressenter.

Det metodiska arbetet med att skapa detta första Arbetsrum i liten skala var ett led i att testa viktiga grundprinciper för tillgänglighet inför uppbyggnaden av det permanenta Rörelsernas museum. Tillgängligheten till de fysiska rummen är grundläggande och utformningen av det fysiska rummet baserades på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsvariationer. Ett viktigt utvecklingssteg inför en permanent verksamhet var att bygga den utifrån inkluderande design. Inkluderande design är en metod för att i grunden designa miljöer för att vara funktionella för en så stor del av befolkningen som möjligt.

Sammanfattningsvis kan det sägas att en central och tillgänglig lokal har varit av vikt för researchen kring utvecklingen av museiprojektet Rörelsernas museum. Här skapades praktik av de teoretiska idéerna om hur museet kan arbeta med sin omvärld på ett ödmjukt, nyfiket och samskapande sätt.

3.4 Outreach – grundläggande metod i Rörelsernas museums verksamhet

Museets verksamhet planerades utifrån vetskapen att en del människor möter hinder när det gäller att ta plats i olika offentliga rum och institutioner, därför att dessa många gånger bidrar till att återskapa ett i samhället rådande mönster av maktordning och objektifiering.

Rörelsernas museum prioriterade historiskt marginaliserade röster i sitt arbete utifrån tesen att den vana kulturpubliken inte kräver denna prioritering, utan tar naturligt plats, och därmed kan en bättre balans nås. Därför var det viktigt att tidigare ohörda röster inkluderades i den tidiga utvecklingen och gavs möjlighet till riktig påverkan. Rörelsernas museum strävade efter att upprätta en ny modell för museiengagemang tillsammans med sina målgrupper, genom att demokratisera sina processer för forskning, förmedling, insamling, utställning och design.

Outreach-arbetet på Rörelsernas museum var en av grundstenarna i uppbyggnaden av en sådan kulturinstitution och det gick bland annat ut på att skapa relationer och bygga förtroende hos aktörer som vanligtvis får lite utrymme i det offentliga samtalet. Genom att ge utrymme både för civilsamhällets olika organisationer och en bredd av forskningsmiljöer skapades möjlighet för dessa att vara med och lämna avtryck på museet. På så vis kunde fler röster delta i, och stärka det demokratiska samtalet.

Frågor om hur kulturinstitutioner kan öppnas upp för ett bredare deltagande ställs i dag av många inom kulturarvssektorn. Eftersom Rörelsernas museum började sitt arbete utan ärvda samlingar eller arkiv, och på så vis inte på samma sätt var grundat i den historia av nationsbygge och kolonialism som, enligt museologisk och samhällsvetenskaplig forskning präglad många kulturinstitutioner, var museet särskilt väl positionerat för att arbeta strategiskt med dessa frågor.

4. Verksamhet Rörelsernas museum 2020

Rörelsernas museum samverkade med lokala, nationella och internationella aktörer och programmen speglade komplexiteten i demokrati- och migrationsfrågor. Arrangemangen under 2020 sammanflätade forskning, erfarenhet och praktik. Redan från förstudiens första början låg utmaningen i att skapa relevant innehåll i dialog med många olika intressenter. Genom en kontinuerlig återkoppling till olika grupper i samhället blev museet snabbt en självklar part att söka samarbeten med från start. En mångfacetterad rad aktörer, både resursstarka och de med mindre eller inga resurser alls, sökte samarbete med museet. Programverksamheten var utforskande genom att söka nya samarbetsformer och genom att skapa rum, både fysiskt och digitalt, för ny kunskap, berättelser och konstnärliga uttryck. På så vis präglades verksamheten av den öppenhet och bredd av röster och perspektiv på museets sakfrågor som omvärlden hade uttryckt önskemål om i de omfattande dialogmötena som föregick verksamheten.

Vid pandemins snabba utbrott och utbredning ställde personalen tillsammans med intressenterna om och anpassade programmen till de olika restriktioner som rekommenderades under året. Museet gick från att under mars månad tvingas ställa in vissa

program till att genomföra program med säkerhetsrekommendationer. Vid åtta personersgränsen omvandlades alla program helt till det digitala formatet.

I följande avsnitt redogörs för ett urval av de koncept, rapporter och aktiviteter som genomfördes, med reflektioner kring deras betydelse för museiutvecklingen och omvärlden. Sammanfattningsvis genomfördes ett rikt program av föreläsningar, lunchsamtal, dialogmöten, konferenser, workshops, och filmvisningar. Under våren 2020 lades även förslaget om ett fullskaligt museum fram till regeringen, i enlighet med regleringsbrevet.

Se bilaga för fullständig förteckning över arrangemang och publiksiffror.

4.1 Rapporten om förslag till permanent verksamhet

I villkoren för statens bidrag för budgetåret 2020 fick Rörelsernas museum i uppdrag att till regeringen ”lämna ett förslag på hur en permanent verksamhet kan utformas”. I uppdraget ingick att lämna förslag om verksamhetens uppdrag och organisation samt en plan för verksamhetens finansiering och en beräkning av kostnaderna. Uppdraget redovisades till regeringen (kulturdepartementet) 7 maj 2020.

Det kanadensiska museikonsultföretaget GSM kontrakterades som stöd i detta arbete, efter ett internationellt upphandlingsförfarande där kunskaper om museets kärnfrågor, samt muntlig historia, delaktighet, tillgänglighet och innovation prioriterades. I framtagandet av förslaget om ett fullskaligt Rörelsernas museum togs all föregående research tillvara och nya dialogmöten genomfördes för ändamålet. Utifrån de samtal som vid uppdragets start fördes med kulturdepartementet och Malmö kommunstyrelse, och med iakttagande av resultatet från testverksamheten, beräknades i förslaget ett i svenska sammanhang medelstort museum. Rörelsernas museum var tänkt att vara så snabbfotat och tillgängligt som möjligt, med låga trösklar och rika möjligheter till samverkan med såväl civila rörelser som akademien och med andra aktörer runt om i landet och internationellt.

Verksamhetens utveckling från förstudie till fullskalig verksamhet följde en trappstegsprincip, där de olika avdelningarna skulle etableras när verksamheten och dess intressenter var redo för det, och i samklang med ett föränderligt museilandskap. Där skulle den ena delen av verksamheten ge upphov till nästa som en logisk följd. Grundfinansieringen förväntades följa denna trappa fram till en fullskalig verksamhet i linje med uppdragets förutsättningar. Övrig extern finansiering kunde då upparbetas vid de olika trappstegen. På så vis skulle varje del i utvecklingen vara starkt förankrad och ett fullskaligt museum, med ett museums alla funktioner, skulle växa fram som en långsiktigt hållbar verksamhet.

Att Rörelsernas museum planerade att ansluta till museipraktik med en grund i muntlig historia, svarade mot de idéer om människors rätt till sin egen historia som uttrycktes i det ursprungliga brev som Malmö kommunstyrelse skickade till dåvarande kulturministern 2015 och som utgör startpunkten i utredningen om ett Rörelsernas museum och dess testverksamhet. Det svarade också mot de önskemål om att lyfta tidigare osedda berättelser och skapa en delaktig miljö som uttryckts i flertalet av utredningens dialogsamtal. Samtidigt skulle Rörelsernas museum på så vis ansluta både till svenska och internationella forskningsmiljöer kring demokrati, migration, civilt organiserande och muntlig historia som vetenskaplig och metodologisk grund.

Verksamheten på Rörelsernas museum i Malmö beräknades i detta förslag till fullskalig museiverksamhet att uppta en total yta på omkring 6 000 kvm, med både offentliga ytor och

personalytor inräknat. Verksamheten planerades att utgå från insamling av muntlig historia, med ett forskningscenter som skulle ligga till grund för utställningar, bibliotek, programverksamhet med särskilt fokus på barn och unga, flexibla samverkansytter samt nationella samarbetsprojekt. Med en personalstyrka på ca 25 personer och de prioriteringar som verksamheten avsåg göra enligt förslaget, beräknades en årlig driftskostnad på ca 50 miljoner kronor.

4.2 Muntlig historia grunden i museet

Under 2020 förbereddes olika sätt för att sätta verksamhet kring muntlig historia. En disputerad projektledare med kompetens inom muntlig historia anställdes. En kurs i muntlig historia utarbetades för museets personal och gavs under hösten. Arbetet med att arbeta fram etiska riktlinjer för insamling av muntlig historia slutfördes också, tillsammans med en internationell arbetsgrupp.

Redan i det brev som skickades från Malmö kommunstyrelse till dåvarande kultur-och demokratiminister Alice Bah Kuhnke den 27 februari 2015 formulerades vad som, genom dialogmöten och research ledde till beslutet att utforska muntlig historia som en grund för verksamheten och ambitionen att påbörja insamlingen under 2021. Denna insamling skulle utgöra hjärtat i den fortsatta verksamheten.

Delar av brevet som formulerades från Malmö kommunstyrelse till dåvarande demokrati- och kulturministern Alice Bah Kuhnke, 27 februari 2015 lyder som följer:

“...Ett museum som skildrar hur vi lever tillsammans och hur Malmö och Sverige har formats och formas genom sin blandade befolkning. Ett sådant museum ska man inte endast titta på, utan också kunna delta i och som hela tiden utvecklas och förändras.

Miljontals svenskar ska kunna få hjälp att söka sina historiska och kulturella rötter via museet och den tillhörande arkivdelen. Forskningscentret ska tillhandahålla den modernaste och mest adekvata forskning kring demokrati, folkrörelser och migration. Malmö högskola har en lång tradition av liknande forskning och är därför en naturlig samarbetspartner i detta. Det skulle ge ytterligare synergieffekter att lägga relevanta statliga myndigheter i anslutning till detta museum och forskningscentrum.” (kommunikation via e-post från Malmö kommunstyrelse 27 feb 2015)

4.2.1 Bakgrund - Muntlig historia - ett forskningsfält

Rörelsernas museum inledde arbetet med att skapa en samling av muntligt förmedlade berättelser, genom att sätta sig in i teoretiska, metodologiska och etiska diskussioner som förs inom det flervetenskapliga fältet muntlig historia (Oral History).

Muntlig historia är ett forskningsfält som tar fram metod och teori för hur historiens aktörer kan göras delaktiga i historieskrivning. Inom fältet muntlig historia bjuds informanter in att i dialog med en intervjuare tänka igenom sina minnen och berättelser samt hur dessa förhåller sig till historieskrivningen. Muntlig historia har använts av forskare för att uppmärksamma erfarenheter som förbisetts eller aktivt tystats i historieskrivning och offentliga samtal, men också för att undersöka erfarenheter av vad som sker i konversationer omgärdade av historiskt

specifika diskursiva formationer. Ett vanligt synsätt inom fältet är att muntlig historia uttrycker det som på engelska kallas för ”a shared authority”, och som betecknar ett delat författarskap och ett delat tolkningsföreträde. Inom muntlig historia ses lärande och bibehållna relationer som det som möjliggör att tolkningsföreträden kan delas på jämlikhetskapande sätt. Muntlig historia använder samtalet som metod för att intervjuare och intervjuade ska lära sig själva och varandra om den intervjuades erfarenheter och om den delade historien.

I området muntlig historia, och särskilt i begreppet ”sharing authority”, fann Rörelsernas museum ett metodologiskt sammanhang som gick väl ihop med uppdrag, syfte och egna redan utarbetade metoder. Både forskning och vittnesmål från förstudiens research visar att kulturinstitutioner inte alltid är väl disponerade eller förbereda för att skapa former av samverkan som också stärker de aktörer som inbjudits att delta. Trots goda intentioner leder samarbeten ofta istället till att institutionens makt och auktoritet förstärks gentemot den svagare parten – som alltså ofta är den som ämnet berör. För att dela tolkningsföreträdet och därmed också kvalitetssäkra kunskapsproduktionen krävs bland annat en omfördelning av redskapen för denna. Därför började museet planera för att insamlingarna redan från uppstarten skulle ge deltagarna kunskap och därmed delad makt över teknik och faciliteter för produktion av kunskap och därmed samskapa inom gemensamma ramar utan att förlora vetenskaplig akribi.

Rörelsernas museum förberedde för att skapa det som avsågs att bli Skandinavien's första forskningscentrum för muntlig historia. Sådana center, som ofta innehåller arbetsrum för muntlig historia (oral history laboratories), är vanliga i andra länder. Röster inom forskarsamhället i Sverige har efterlyst inrättandet av ett sådant centrum, utifrån upplevelsen att utvecklingen inom forskningsfältet muntlig historia i Sverige är god men ändå kämpar i motvind då praktikerna är spridda över forskningsinstitutioner och discipliner.

4.2.2 Kursen Att planera, genomföra och skapa kunskap med muntlig historia

En del av förberedelserna med att sjösätta muntlig historia 2021 var genomförandet av kursen *Att planera, genomföra och skapa kunskap med muntlig historia*. Kursen arbetades fram av museets projektledare för muntlig historia, som också är biträdande lektor vid Malmö universitet. Genom kursen fick museets personal möjlighet att fördjupa sina kunskaper om muntlig historia som forskningsprocess och metodologi. Kursen erbjöds emellertid också åt samarbetspartners i det civila samhället, samt ett antal doktorander från olika universitet. Eftersom kursen genomfördes i former som kombinerade klassrumsundervisning och digital undervisning blev den även öppen för deltagare runt om i Sverige.

4.2.3 Etiska riktlinjer

Rörelsernas museum gjorde en studie om etik och muntligt berättande på 12 svenska institutioner 2019 (se bilaga till årsrapporten 2019). Utredningen bekräftade bilden att det saknas samsyn mellan akademi och kulturarvsinstitutioner. I augusti 2019 arrangerade Rörelsernas museum en nationell konferens för att diskutera vikten av etik vid insamling av muntliga historier och personliga berättelser och behovet av att ta fram ett etiskt ramverk för det framväxande museet. I november 2019 arrangerade Rörelsernas museum sedan en internationell workshop i syfte att ta fram ett sådant etiskt ramverk och bjöd in forskare, personer verksamma på museer och kulturinstitutioner och civilsamhällets organisationer nationellt och internationellt. De engagerade diskussionerna dokumenterades för att få ett

underlag till en publikation, som på uppdrag av Rörelsernas museum sammanställs av Lis-Mari Hjortfors, forskare, etnolog, ledamot i sametingets etiska råd och ICOM-ethics samt verksam vid Árran, lulesamiskt museum på Drag i Norge. De etiska riktlinjerna publiceras i början av 2021 och ambitionen är att dessa resultat från Rörelsernas museums utvecklingsarbete skall kunna användas av alla institutioner som ställs inför arbete med muntliga historier och personliga berättelser, samt vid undervisning.

4.2.4 Deltagande i Malmö Life Stories och stöd till Malmös samlade röster

Under 2020 har Rörelsernas museum varit en partner i det forskningsiniterande projektet Malmö Life Stories. Projektet togs fram av en forskargrupp vid Malmö universitet i samråd med Rörelsernas museum och aktörer inom det civila samhället i Malmö. Projektet har tre målsättningar: (1) att i utbyte med Concordia Center for Oral History and Digital Storytelling anpassa metodik från Montreal Life Stories Project till Malmös förutsättningar och villkor; (2) att låta kunskapsteorier från olika levnadsberättelsepraktiker (forskning, folkbildning, teater mfl.) belysa och utveckla varandra samt (3) skapa en kunskapsallians kring muntlig historia mellan forskarsamhället och aktörer i det civila samhället.

Rörelsernas museums Arbetsrum erbjöd en neutral mark mellan förenings- och universitetsmiljöer och därför underlättade formeringen av den grupp som genomförde projektet. Museet stärkte också processen genom att erbjuda även externa intressenter platser i kursen *Att planera, genomföra och skapa kunskap med muntlig historia*, samt att köpa in litteraturen till kursen.

Efter nedstängningen av Rörelsernas museum kommer under 2021 projektet Malmö Life Stories Project att fortsätta drivas av forskare vid Malmö universitet

4.3 Konferenser

4.3.1 Safe Havens Global Stream 2020

Tillsammans med andra aktörer inom Malmö stad och internationella samarbetspartners som Safemuse med flera, stod Rörelsernas museum värd för den årliga globala Safe Havens-konferensen 2020. Utifrån det internationella nätverkets önskemål, och med start i 2019 års konferens i Kapstaden, Sydafrika är Safe Havens numera en turnerande konferens. Avsikten var att genomföra konferensen i Bogotá i Colombia 2020, men på grund av det accelererande Coronaläget fick konferensen under våren arbetas om till att bli helt och hållet digital. Konferensen inleddes i november med en serie workshops där olika aktörer i det globala nätverket för konstnärlig frihet diskuterade det rådande läget för utsatta kulturskapare och lyfte brännande frågor som finansiärer, institut, mellanstatliga organisationer och större oberoende organisationer bör ta ställning till. Tid avsattes också för FN:s särskilda sändebud för kulturella frågor att möta internationella organisationer för att inhämta kunskap till sin rapport om hur Covid-19 pandemin påverkar situationen för kulturskapare och deras rättigheter. I december 2020 genomfördes sedan ett arrangemang där ett antal större internationella organisationer och institut fick diskutera frågorna som arbetats fram gemensamt på novembermötet. Arrangemanget den 3 december genomfördes som två streamade rundabordsamtal modererade av sociologen Farida Shaheed, grundare av Shirkat Gah women's resource centre i Pakistan och tidigare FN:s särskilda sändebud för kulturella

rättigheter; samt det nuvarande sändebudet för kulturella rättigheter, Karima Bennoune, verksam också som professor i internationell juridik vid University of California.

Till de fyra dagarna av Safe Havens-workshops i november registrerade sig 164 deltagare från många delar av världen. De påföljande streamade, öppna rundabords-sessionerna den 3 december följdes av 250 besökare via streamingpartnern HowlRound, det registrerades 154 livevisningar på Facebook och 214 visningar på Vimeo. Där ingick tittare i totalt 18 nationer i hela världen. Båda aktiviteterna hade extern finansiering från Norska kulturrådet och organisationen Fritt Ord.

Safe Havens-konferensen startades genom Kulturrådet 2013 och har sedan dess i olika roterande samarbeten, genom t ex Kulturrådet, HART, Nordiska Ministerrådet, PEN America, Artist at Risk Connection, Kulturrådet, Kulturdepartementet, Malmö Stad, City of Cape Town, Safemuse och Rörelsernas Museum, etablerats som den främsta internationella mötesplatsen för nätverket av organisationer, institutioner och konstnärer som är utsatta, eller arbetar med att skydda och uppmärksamma utsatta kulturskapare runt om i världen. En internationell grupp ur nätverket ansvarar för innehåll och genomförande.

Varje år samlar konferensen uppemot 200 deltagare från hela världen på olika platser internationellt, för att diskutera gemensamma utmaningar och för att finna samarbeten och gemensamma lösningar.

Rundabordssamtalen 2020 kan ses här:

www.youtube.com/watch?v=yRGgZtpYWgl&feature=emb_title

Dokumentation från tidigare Safe Havens-konferenser återfinns här:

rorelsernasmuseum.se/sv_se/publikationer/safe-havens-2/
rorelsernasmuseum.se/publikationer/safe-havens-conference-global-stream/

4.3.2 Onlineforum: våld mot kvinnor; femicide, femicide och transcide i Sverige, från dåtid till Covid-19

Rörelsernas museum ville under hösten 2020 tillsammans med civilsamhället bidra till att rikta uppmärksamheten mot våld mot kvinnor – femicide, femicide och transcide. På grund av den rådande Covid-19 situationen omarbetades forumet till ett digitalt online-forum. Forumet samlade organisationer, forskare och publik till ett engagerat arrangemang där deltagarna kunde dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper under två dagar. Forumet arbetades fram av en projektledare vid Rörelsernas museum tillsammans med en arbetsgrupp sammansatt av representanter från organisationer från civilsamhället, forskare och enskilda individer och de producerade innehåll och engagerade i sin tur sina nätverk. Syftet var att undersöka kombinationen av olika former av våld. Forumet uppmärksammade även det eskalerande våldet under pandemin. Forumets syfte var att lyfta fram röster och erfarenheter från olika gräsrotsrörelser i Sverige samt belysa internationella rörelserns insatser för att dra lärdomar och uppmuntra till solidaritet.

Programmet bjöd på filmvisning från organisationen Imagénes del Sur, föreläsning av Sofia Strid från Örebro universitet om Femicide i Sverige: magnitud, makt och motstånd; om våld i nära relationer från ursprungsfolks-perspektiv; och om Feminism, necropolitics and futures of hope av Diana Mulinari, professor vid Genusvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet; och samtal arrangerat av Coordinadora Feminista Latinoamericana om våld mot

kvinnor i Latinamerika och folkligt feministiska motståndsstrategier under pandemin; och om sexuella trakasserier på arbetsplatsen av Matilda Göranson, ordförande för MeToo Sweden bland många andra programpunkter.

Forumet arrangerades av engagerade individer, ABF, Colectiva Feminista Latinoamericana, FilmCentrum Syd, Imágenes del Sur/Bilder från Söder, Irakiska kulturföreningen och Rörelsernas museum.

5. Programverksamhet

5.1 Rapid Response

5.1.1 Om konceptet Rapid Response.

Programverksamheten Rapid Response var Rörelsernas museums satsning för att snabbt reagera på samtidsfrågor och göra arrangemang kring dessa med avsikt att fördjupa samhällsdebatten. Att kunna reagera på ett snabbt sätt och erbjuda en plattform för initierade, kunskapsbaserade samtal har varit ett viktigt fokus för Rörelsernas museum.

I enlighet med Rörelsernas museums metod för verksamhetsutveckling byggde mycket av museets testverksamhet 2020 på publika program och konceptet skapades för att erbjuda återkommande tillfällen för olika röster att bli hörda och därmed bredda kunskapen om museets kärnfrågor. Det var ett sätt att testa verksamheten samt inventera och utveckla relationer med möjliga intressenter och samarbetspartners. Dessa relationer skulle sedan, i en permanent verksamhet kunna bidra till muntlig historia och programverksamheten växlas upp till andra museiprojekt som insamling av muntlig historia, utställningar, publikationer mm.

Museer har ett ansvar att hålla sig engagerade med det samhälle de befinner sig i. De har också möjlighet att bidra med kunskap och utrymme för att vidga förståelsen kring samtida händelser. I denna kontext behöver museets respons komma i god tid, vara flexibel, kunskapsbaserad och lyhörd.

Rörelsernas museums styrka var alltid dess relation till civilsamhället och till en bredd av forskningsmiljöer. Att utveckla Rapid Response var ett sätt att undersöka och arbeta fram ”shared authority”, där inte bara är bestämt vad som är relevant och för vem. Rörelsernas museum hade en god position för att snabbt reagera på händelser och tanken var att undersöka ett arbetssätt som kunde bli en del av museets DNA.

Konceptet Rapid Response visade också sig vara ett tillräckligt öppet koncept för att rymma ett brett innehåll. Konceptet uppfattades som attraktivt och flexibelt av museets intressenter och redan efter det första arrangemanget blev museet kontaktat av organisationer som hade idéer och tankar för framtida Rapid Response-tillfällen.

Museets personal och partners drog stora lärdomar av att arbeta digitalt. Höga resekostnader är inte alltid nödvändiga när de tekniska lösningarna finns tillgängliga och fungerar bra. Det går bra att ansluta sig digitalt till personer som befinner sig på andra sidan jorden samtidigt som en liten publik sitter gemensamt i en offentlig lokal. Viljan och intresset för att ta del av samtal kring olika ämnen finns alltid och genom att ha ett brett urval av ämnen, föreläsare och synvinkel går det också bra att nå ut till flera olika grupper.

Referenser

www.vam.ac.uk/collections/rapid-response-collecting

www.jmberlin.de/en/rapid-response-display

www.newseum.org/

nextcity.org/daily/entry/how-rapid-response-exhibits-are-changing-the-way-museums-engage-their-commu

GURIAN, E. H., 2006, *Civilizing the museum: the collected writings of Elaine Heumann Gurian*, London, Routledge.

Janes, R. & Sandell, R. (red.) 2019, *Museum Activism*, London, Routledge

Simon, N, 2010, *The Participatory Museum*, Santa Cruz, Museum 2.0

ICOM, 2011, *ICOMS etiska riktlinjer* [broschyr], Svenska ICOM

Svenska ICOM, ICOM:s museidefinition. icomsweden.se/verksamhet/icoms-museidefinition/ [2020-12-09]

5.2 Freedom Talks

Freedom Talks skapades på grund av pandemisituationen för att ersätta de paneldiskussioner som vanligtvis genomförs på Safe Havens-konferensen i december varje år men som nu fick bli streamade samtal. Samtalen lades som månatliga arrangemang och blev på så vis en välfungerande programverksamhet i sig. Detta svarade mot Rörelsernas museums engagemang för yttrandefrihet som en avgörande mänsklig rättighet. Det var också ett sätt att dela med sig av verksamhetens omfattande internationella nätverk av experter i frågan, som ett led i demokratiarbetet.

Konceptet Freedom Talks är samskapande och går ut på att en programgrupp faciliterar arrangemangen i form av en digital plattform medan de enskilda programmen genomförs av olika organisationer i nätverket globalt. Kommunikation sker till både ett upparbetat internationellt nätverk av intressenter samt övriga allmänheten. Samarbete inleddes också med den USA-baserade kulturplattformen Howlround, och därmed nådde programmen en större internationell publik. Programmen genomfördes på olika platser i världen genom initiativ från organisationer i nätverket, men samordnades och sändes från Rörelsernas museum inom detta samlade koncept. Samtalen genomfördes på engelska, eller med engelsk textning.

Genom de livesända samtalen inom de båda koncepten Rapid Response och Freedom Talks fick Rörelsernas museum uppmärksamhet från andra museer, organisationer och personer som intresserade sig för museets metoder och tillvägagångssätt. Genom att Rörelsernas museum från allra första början arbetat metodiskt med att bygga och underhålla nätverk inom dess intresseområden, har också en publik upparbetats långt bortom museets Arbetsrum i Malmö.

Se alla Freedom Talks i listan på arrangemang i bilagan, eller på hemsidan:

rorelsernasmuseum.se/publikationer/safe-havens-freedom-talks

5.3 Social rättvisa och konst

Konstvetaren Macarena Dusant resonerar i sin bok "Konsten att delta" från 2016 om hur det kan vara mer precist att använda begreppet "social rättvisa" istället för "mångfald" när vi diskuterar hur representation på museer kan förbättras och tillgången till kultur breddas. Dusant citerar filosofen Iris Marion Young som skriver att "ett villkor för social rättvisa är deltagardemokrati" och att "både representation och social rättvisa markerar allas rätt att vara en del av kulturen och samhället på lika villkor" (Dusant 2016).

I rapporten "Museerna och mångfalden: en analys av hur den svenska museisektorn kan stödja och ta vara på utvecklingspotentialen i det mångkulturella Sverige" som publicerades av dåvarande Riksställningar 2014, står det att:

Att skapa förankring, bygga relationer och verka för ökad delaktighet och deltagande är ett nödvändigt och ambitiöst åtagande för alla museer. Sättet museer gör det på blir också avgörande för om det bryter ner eller upprätthåller barriären mellan samhället och institutionen. Tillsammans med civilsamhället och enskilda individer kan museet samtidigt nå sin potential i att skapa värde för medborgare och samhället genom projekt som berör och engagerar (2014).

Det är utifrån dessa tankar samt en mängd informella samtal med kollegor inom museisektorn och intressenter från civilsamhället som idén till en metod för konstpedagogisk verksamhet inom Rörelsernas museum föddes. Från den konstpedagogiska sidan uttrycktes behov av resurser och tillgång till kunskap och nya metoder för att vidga såväl arbetets möjligheter som museernas publik på ett ödmjukt, hållbart och välkomnande sätt. Från civilsamhället var önskan att ge möjligheter för barn att upptäcka nya sätt att kommunicera sig samt fördjupa kontakten med kulturen och konsten.

Programverksamheten "Social rättvisa och konst" erbjöd möjligheter till studier av konst från världskända konstnärer som ett sätt att öppna upp för diskussion kring hur vardagen kan analyseras och berikas visuellt och kreativt. Rörelsernas museum anlidade därför två konstnärer som konstpedagoger. Båda med en etablerad konstnärlig praktik och bred erfarenhet av arbete med historiskt marginaliserade grupper och ungdomar. Konstnärerna etablerade samarbete och samskapande – processer som syftade till att ge upphov till djupare delaktighet och flexibilitet i museiarbetet.

5.3.1 Samarbete med Fritidsgårdarna

I början på året blev Rörelsernas museum kontaktat av två fritidsgårdar i Malmö, Lindängen och Nydala, som planerade om en fototävling och ville göra en utställning med bidragen i samarbete med museet. Detta resulterade i en mycket uppskattad utställning och prisutdelning i mars månad. Fritidsledarna uttryckte både behov och intresse för att dyka djupare i konsten och dess möjligheter, därför kändes det naturligt att utveckla samarbetet under konceptet "Social rättvisa och konst". Samarbetet inleddes med ambitionen att erbjuda ungdomarna och andra deltagare tillgång till konst och det konstnärliga uttrycket på sina egna villkor och i en opretentiös miljö.

En utvärdering gjordes i form av samtal tillsammans med konstpedagogerna och fritidsledarna. En av utvärderingarna fick göras via en blankett.

Fritidsledarna menade att detta samarbete hade stor betydelse. De fick se ungdomarna i ett nytt ljus och lära känna dem på ett annat sätt genom konstnärliga uttryck. Enligt fritidspedagogerna gjorde insikten i konstnärliga processer det möjligt för deltagarna att uttrycka sig på ett sätt som de inte hade tillgång till förr. Samarbetet kändes inspirerande, lyckat och enligt vad de hörde från ungdomarna, blev alla inspirerade av att arbeta mer med bildkonst.

Utvärderingsmötena med fritidsledarna visade ett behov av ”mer kultur för alla fritidsgårdar! Lyft upp det kreativa hos ungdomarna”. Även att ”[ungdomarna] växte av detta och att det öppnade upp för samtal och tankar kring de ämnen som behandlades. De är inte självklart för alla att få skapa konst eller att befinna sig i ett sådant här sammanhang”, menade en av fritidsledarna.

Se lista på arrangemang i bilagan

5.3.2 Samarbete med Afrosvenskarnas Forum för Rättvisa

Under hösten fortsatte ”Social rättvisa och konst” att testas, denna gång i samarbete med Afrosvenskarnas forum för rättvisa (AFR). Två representanter utsågs av AFR för att arbeta med projektet. Tanken bakom detta var att utforska hur samarbeten bäst gynnas av att alla partners involveras tidigt i programverksamhet enligt mottot ”inget om oss utan oss”.

För AFR kändes det viktigt att få arbeta med konstnärerna som har kunskap kring vissa begrepp och som har ett förhållningssätt som kan sedan översättas till konstnärliga uttryck. Organisationen tyckte att kändes det bra att arbeta med personer som är lyhörda. Arbetet mellan organisationen och konstpedagogerna kändes därför tryggt. Utbyte av erfarenheter tidigt i processen garanterade en transparent och varm kommunikation.

Ämnena som workshopparna utgick ifrån var bland annat representation, kulturell identitet, familj och genus. Dessa ämnen undersöktes utifrån kända konstnärskap och med medier som fotografi, text, collage, installation och måleri.

De vuxna som arbetade med projektet lyckades tillsammans skapa en trygg plats som gav utrymme till olika tolkningar av begrepp. Under workshopparna fick deltagande barn börja undersöka sitt eget visuella språk med färger och bilder som var bekanta för dem.

För att kunna bedöma hur utställningar och berättelser som produceras står i relation till ens egen upplevelse av samhället och dess strukturer, behöver barn och unga först och främst kunna ha tillgång till dessa, både fysiskt och intellektuellt. Att kritiskt förhålla sig till bilder som vi möter, till exempel via reklam, är essentiellt i utformning av självbild, självkänsla och även bilden av andra människor och samhället. Att erbjuda arenor där det konstnärliga uttrycket kan undersökas är därför väsentligt. Konsten är ett språk som enar oss och förser oss med verktyg för att analysera omvärlden på ett djupare sätt, bortom enbart ord. En av kommentarerna från Rörelsernas museums dialogmöte i Umeå 2016 var att ”samhället behöver läka”. Att kunna läka via berättandet och det konstnärliga uttrycket är unikt för varje individ och samtidigt tillgängligt för alla.

Referenser

Dusant, M. 2016, Konsten att delta, Årsta, Dokument Press

Hooper-Greenhill, E. 2000, Museums and the Interpretation of Visual Culture, London, Routledge

Museerna och mångfalden: en analys av hur den svenska museisektorn kan stödja och ta vara på utvecklingspotentialen i det mångkulturella Sverige, 2014, Visby, Riksställningar

Fullständigt program: i bilagan listas samtliga program som genomförts av Rörelsernas museum 2020, samt hur verksamheten har nått ut till omvärlden, se även hemsidan: rorelsernasmuseum.se/program/

6. Slutord 2020

Förstudien och utvecklingsarbetet med Rörelsernas museum tog avstamp i sin samtid genom att utgå från det senaste inom forskning och samhällsdebatt kring museets kärnämnen. Mycket forskning har de senaste decennierna också bedrivits kring kulturens och kulturinstitutionernas roll i samhällsbygge, maktrelationer och identitetsskapande. Det pågår i branschen en mycket livaktig debatt om museernas förändrade roll, och det finns en ökad medvetenhet om hur kulturinstitutioner traditionellt inte lyckats spegla samhällets djup och bredd av röster. Kraven har ökat från marginaliserade grupper att inte bli beskrivna som "den andre" utan att istället själva få delta i, och ha en tydlig röst i arbetet kring sitt specifika kulturarv; och att detta också skall erkännas som en del av det allmänna och gemensamma kulturarvet. Att göra en förstudie inför-, och att därpå ha möjlighet att driva en testverksamhet för en helt ny kulturarvsverksamhet utan färdiga samlingar, byggnader eller upparbetad praxis - men utifrån samtidens samlade kunskap, erfarenheter och studier av "good practice" på internationell nivå, innebär en unik möjlighet att skapa i gemenskap och delaktighet. Arbetet med Rörelsernas museum syftade till att ta tillvara både forskning, personliga-, och institutionella erfarenheter samt ge utrymme för de civila rörelsernas mångskiftande röster.

Som vi ser till exempel i debatten kring ICOM:s förslag till ny museidefinition går museivärlden igenom en identitetskris i förhållande till att omdefiniera, eller kanske snarare att uppdatera, sin relevans gentemot en mer komplex förståelse av det gemensamma kulturarvet och gentemot en mer heterogen publik. Här blev Rörelsernas museums idéer och metoder intressanta både på den nationella och internationella museikartan.

I förstudien för Rörelsernas museum skrev vi att:

"Det krävs en särskild hållning av en kulturinstitution som vill skapa ett "verkligt" tredje rum och som kan vara så lyhörd och ödmjuk att också de svagaste röster får kraft att höras. Det kräver också en delaktighet som börjar långt före ett enskilt arrangemang eller utställningsprojekt."

Testverksamheten på Rörelsernas museum visade att med en konsekvent, vetenskapligt baserad och metodiskt genomförd modell, var det fullt möjligt att framgångsrikt starta och genomföra en på djupet samskapande demokratisk verksamhet. Trots den breda sammansättningen av intressenter, många med en kritisk hållning som tydlig utgångspunkt, men genom att välkomna många röster i svåra frågor - genomfördes verksamheten förtroligt och inkännande. Kunskapsproduktionen var rik redan från start och växte ur en gemensam nyfikenhet. Känslan av delaktighet och förändringsvilja som präglade verksamheten var

påtaglig. Utifrån den feedback vi fick under arbetet - och efter avslutat uppdrag - är slutsatsen att Rörelsernas museums testverksamhet i de allra flesta delar var mycket lyckad.

Ett hoppningivande resultat är också att arbetet med Rörelsernas museum har visat att det finns ett oerhört stort intresse för kulturarv; för muntlig historia; för museipraktik. Det finns i vårt rikliga inhämtade material en tro på museet som en plats för att dela erfarenheter och kunskap; en demokratisk, legitim och trygg plats för komplexa samtal. Kravet på delaktighet inrymmer också lusten att bidra och förståelsen för kulturens kraft i att bygga ett demokratiskt och hållbart samhälle – tillsammans.

Malmö 2021-03-11

7. Ekonomisk redovisning och ställning

Rörelsernas museum

Redovisade intäkter 2020	(TKR)
Kulturdepartementet	5000
Kulturrådet för Migration Memory Encounters	205
Raoul Wallenberg Academy	23
Malmö universitet	5
Kulturförvaltningen Malmö Stad	2200
Summa Intäkter	7433
Personalkostnader	
Lönekostnader	4083
Traktamenten och andra ersättningar	

Summa Personal	4083
Övriga kostnader	
Lokalkostnader	1616
Konferens och Programverksamhet	1254
Research och Konsult	225
Kontor och Övrigt	255
Summa övriga kostnader	3350
Summa Personal + Övriga kostnader	7433
Summa intäkter	7433
Resultat	0